

Népstadionban, amikor a *Himnusz* éneklése büszkén vállalt és vállalható tett volt, sok tízezer ember számára nyújtott reményt.

S miért? Mert 1945 után nem az a világ épült/épülgetett, amelyre oly sokan vártak.

Nem a remélt demokrácia, hanem a kommunista demokrácia – értsd: diktatúra – épült, s annak sajátos elemét képezte a sport. A sport, amelyben azoknak, akik kiemelkedő teljesítményt nyújtottak, elfeledték – természetesen nem örökre! –, hogy honnan jöttek, kik voltak egykor, hány holdja volt a nagypajjuknak, volt-e boltja a nagybátyjuknak. Ha úgy látta jónak a hatalom, akkor emberei kissé félrenéztek, amikor egy-egy sportoló, illetve csapat kitűnő teljesítményével dicsőséget szerzett a hazának, bár előbb inkább Rákosi Mátyásnak és a „PÁRTnak”, amúgy csupa nagybetűvel.

Ebben a korszakban jelent meg a világ porondján egy új magyar futballcsapat, amely több éven keresztül legyőzhetetlen volt. Nevéhez fűződik a helsinki olimpia labdarúgóturnájának győzelme, azaz az olimpiai bajnokság és az évszázad mérkőzésének – joggal! – kikiáltott londoni 6:3-as. (Magyarország–Anglia 6:3, London Wembley stadion, 1953. november 25.)

Ez a csapat, amely szinte soha nem játszott ugyanabban az összeállításban – elvégre a hét-nyolc szinte biztos kezdő játékos mellett ugyanannyi szinte biztos kezdőnek tekinthető játékosból lehetett válogatni – kapitányával, Puskás Ferencsel világhírnévre tett szert. Ők voltak Magyarország „utazó nagykövetei”. Igaz, többnyire megfelelő kíséretet is kaptak – talán majd egyszer a fedőnevek mögött rejtőzködők személyét is megismerheti az utókor –, de nem ezért játszottak jól Franciaországban, Egyiptomban, Törökországban, Belgiumban, Olaszországban és szerte a világban, hanem azért, mert tudtak valamit, és amit tudtak, azt szerették is. Ez a foci volt, a világ egyik legnépszerűbb játéka. S hogy miként élt együtt a csapat, mi minden történt tagjaival és Puskással, hogy alakult sokuk sorsa, milyen társadalmi változások, illetve fejlődés is formálta e csapatot és „Öcsi”-t, ez a kérdés is foglalkoz-

tat(hat)ta Borsi-Kálmán Bélát, amikor megírta könyvét.

Borsi-Kálmán Béla nem egyszerűen történész, hanem irodalomtörténész, műfordító és alkalmanként diplomata is, egykor pedig reményteli/reménybeli focista is volt. A Fradi „fakóban” is bemutatkozott, és úgy vélte, az Eötvös Loránd Tudományegyetem nappali tagozatán tanulni és az NB I-ben játszani talán nem összeegyeztethetetlen. Az volt. De hogy így történt, abban mások is közreműködtek. Lett belőle egy, a kispályán még ma is kitűnően focizó történész, irodalomtörténész, műfordító, és alkalmanként diplomata, aki írt egy, Puskást, az Aranycsapatot a korábbiaktól eltérő módon bemutató könyvet. Nem az életrajzi adatok, a gólok száma, a svhátság a leglényegesebb, hanem a kor, a társadalom és az abban élő játékosok, az emberi kapcsolatok, a megragadott és az elszalasztott lehetőségek számbavétele.

A szerző természetesen előre és hátra is kalandozik az időben és a térben. Néhány összehasonlítása nem biztos, hogy mindig érthető, netán elfogadható. Mert kérdés, hogy Zinédine Zidane szocializálódása, cselekvései mennyiben vethetők össze Puskás Ferencével? (A francia labdarúgó válogatott kitűnőségének képességei, tudása talán a több évtizedes távolság ellenére is összehasonlítható lett volna.) Vagy mennyiben meghatározó a magyar polgári fejlődés kérdésében a foci, az azt „űzők” szerepe? Megvallom, magam ezt nem tudom, de azt igen, hogy Borsi-Kálmán Béla jóvoltából született egy másfajta Puskás-könyv, amely alapos, de egyben vitatható. Kortársakat, pályatársakat emel ki a múlt messzeségéből, és érteti meg velünk, hogy miért is lett Puskás Ferenc – az egykori Öcsi, Sváb majd 1956 utáni emigrálását követően Pancho – a legismertebb magyar a világon. Mert hogy az volt, az kétségtelen. Mert 2006. november 17-e óta már csak volt, mint valamikor a magyar labdarúgás, amely talán egyszer majd ismét méltó lehet múltjához. Ehhez azonban a múlt ismerete mellett akaratra, szorgalomra és kitalásra is szükség van. Borsi-Kálmán Béla könyve mindeerre példát hoz Puskás Ferenc által és útján.

Szakály Sándor

Takáts Gyula (1911–2008)

November 20-án kilencvennyolcadik évében elhunyt Takáts Gyula a pannon táj, a Dunántúl világának költője. A Nyugat harmadik nemzedékének tagjaként 1941-ben Baumgarten-díjat kapott. Munkásságát 1960-ban és 1971-ben József Attila-díjjal, 1991-ben Kossuth-díjjal ismerték el. A Magyar Napló szerzője volt, rendszeresen szerepelt *Az év versei* című antológiánkban.